

САНАА ОЛЖ

ХАБЬАТ

1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 111 (7184) © 1991 жыл. Баладан ыйын 14 күнэ. Субуота © Сманата 8 харчы

Переходной кэмнэ ССР Союзтарын государственнай былааһын уонна салалтатын органнарын туһунан ССРС Сокуона

1 ыстатыйа. Переходной кэмнэ ССР Союзтарын былааһын урдүкү представительнай органынан икки тус-туса палаталартан — Республиклар Советтарыттан уонна Союз Советыттан — турар ССРС Верховнай Совета буолар.

Республикалар Советтарыгар хас биирдик союзнай республикаттан ити республикалар государственнай былаастарын урдүкү органнарынан ССРС уонна союзнай республикалар народнай депутаттарыттан сүүмэрдэнэп ытыллыбыт 20-дүн депутат иһирэр. РСФСР федеративнай торуттэбин учуоттаан, иһин Республикалар Советтарыгар 52 депутаттаах. Бэйэлэрин састааптарыгар республикалардаах уонна автономнай территориялардаах атын союзнай республикалар хас биирдик республикаттан уонна автономияттан биирдик депутаты эһин ытыаллар. Республикалар Советтарыгар куластааһынга республикалар, таһырааһын хааччыйар туһугар хас биирдик союзнай республика биирдик куластаах.

Союз Совета билигин баар квантан ССРС народнай депутаттарыттан турар депутатияларыттан уонна союзнай республикалар государственнай былаастарын урдүкү органнарын ытыары сөһүнүһүнүнэн төрүөлэр.

2 ыстатыйа. ССРС Верховнай Советын Республикаларын Советта уонна Сокуон Советта холбоһуктаах быһаарымыларынан ССРС Конституциятыгар уларытылары иһиллэрлэр. ССР Союзтарын састаабыгар саага государственнай былаалар, ие уонна тас политика ураты суолталаах боппуруостарыгар ССРС Президиум иһааллар, союзнай бюджет уонна ону толоруу туһунан отчуоту бигэргэтэлэр, сөһүннэ биллэрлэр уонна эһин түбэрээлэр.

Республикалар Советтара союзнай органнар үлэлэрин тэрийиш уонна ол бэрээдэһин туһунан быһаарымылары ылынар, ССР Союзтарын норуоттар иһин ардыларынаагы дуоһабардарын ратификациялар иһинэһи денонсируйдуур.

Союз Совета ССРС гражданаарын бырааһтарын уонна көмүллэрин хааччыйыш боппуруостарын көрөр иһинэһи Республикалар Советтарын компетенциятыгар сы-

һааннаахтаран ураты ССРС Верховнай Советын компетенциятын бары боппуруостарыгар быһаарымылары ылынар. Союз Совета ылыммыт Сокуоннара куустарыгар Республикалар Советтара бийи-рээбитин кэһинэ киһиллэр.

Союзнай республикалар государственнай былаастарын урдүкү органнара ССРС Верховнай Советта ылыммыт Сокуоннара республика территориятыгар дьайымыларын олор союзнай республика Конституциятын утарар эрэ түбэлтэлэри-гэр тохтоотолор.

3 ыстатыйа. Ие уонна тас политика республикалар уолсай иһтарнаастарын таарыйар боппуруостарын сөһүнөн быһаарар иһинтэ республикалар иһин ардыларынаагы төрүккэ олобуран ССРС Государственной Совета төрүөлэр, ССРС Государственной Совета ССРС Президиумттан уонна ССРС Конституциятыгар ааттаммыт союзнай республикалар урдүкү дуоһунастаах дьонноруттан турар. ССРС Государственной Советын үлэтин ССРС Президиум салайар, ССРС Государственной Совета бэйэтин үлэтин бэрээдэһи быһаарар, ССРС Государственной Советын быһаарымылары булгуччулаах характердаахтар.

4 ыстатыйа. ССРС вице-президиум дуоһунаһа суох ончуллар.

ССРС Президиум ханнык эһи бийириһинэһи (ол иһигэр — ССРС Верховнай Советынан төрүөлэр государственнай медицинский комиссия түмүктээһининэн дуоһу-буйатын турутууан) бэйэтин эбээ-һинэһи салтымы толорор кыага суох буоллаһына. ССРС Государственной Совета бэйэтин чилиэ-һэрин иһинтэ быстах кэмнэ ССРС Президиум эбээһинэһин толорор ССРС Государственной Советын Председателин талар. Бу быһаарымы үс күн иһинэ ССРС Верховнай Советынан бигэргэтиллэ-хтээх.

5 ыстатыйа. Норуот хаһаайыс-тыбатын салайымы сүрүнүтүр, экономическай реформалары уон-на социальнай политиканы ы-тылаһы сөһүнүһүнэрэр туһугар союзнай республикалар паритетнай төрүккэ олобуран Республикалар иһин ардыларынаагы экономичес-кай комитеты тэрийэллэр. Коми-тет председателин ССРС Государ-

ственной Советын сөбүлэһинитинэн ССРС Президиум аныыр. Оборона, куттал суох буолуутун, пра-вопорядок уонна аан дойдутаагы дьаһаллар боппуруостарынан дьа-рыктанар уолсай союстаагы ор-ганнары салайыш ССРС Президи-умнэн уонна ССРС Государственной Советынан олоххо киһиллэр-лэр.

Республикалар иһин ардылары-наагы экономической комитет уонна уолсай союстаагы органнар салайааччылары бэйэлэрин үлэлэ-рингар ССРС Президиумгар, ССРС Государственной Советыгар, ССРС Верховнай Советыгар бас бери-кэллэр.

6 ыстатыйа. ССРС народнай депутаттарын статуһа, ССРС Вер-ховнай Советын уонна иһин орган-нарын үлэлэригэр каттар быраабы иһиллэр туран, бары депутаттар-га иһиллэр боломуочулларынан бол-дьобор оннууан хаалар.

7 ыстатыйа. ССРС Верховнай Советын саага састаабын сессия-тын бастагы мунуһаһын ыгырыш ССРС Президиумнэн 1991 жыл алтынньы 2 күнүттэн хойутаабак-ка олоххо киһиллэрлэр.

ССРС Верховнай Советын саага састаабын үлэтэ саалаһыар диэри кэмнэ ССРС билигин баар Вер-ховнай Советын боломуочуһага оннууан хаалар, иһин сессията па-латалар председателиринэн ыгы-рыллыан сөл.

8 ыстатыйа. ССРС Конститу-циятын балаһыанньаларын бу Со-куонга утарбат өртүлэрэ тутубул-лаллар.

ССРС Конституциятыгар ССРС Верховнай Советынан ылыллыбыт уларытымылар олору бары союзнай республикалар урдүкү законода-тельной органнара ратификация-лабытарын кэһинтэ туттул-лууга киһиллэр.

9 ыстатыйа. Бу Сокуон ССРС саага ыгырымылаах Верховнай Со-ветын бастагы сессията аһыллы-быт түгөһүнтэн ыла туттулууга киһирэхтөөх 2 ыстатыйаттан ур-а-тыта бөчөккө тахсыаһыттан күү-һүгар киһилэр.

**Советской Социалистической
Республикалар Союзтарын
Президиум М. ГОРБАЧЕВ.**
Москва, Кремль.
1991 с. баладан ыйын 5 күнэ.

Субу күнүгэр оройуон хаһаайыстыба арыгар 2178 гектартаах туорахтаах культуралар хомулланнар, валовыйуон 1860 тонна үүнүү ылыллына. Ол иһигэр Карл Маркс аатынан совхоз 309, Субуруускай аатынан совхоз 381, Эрилик Эристин аатынан совхоз 490, «Чурапчы» совхоз 250, «Мугудай» совхоз 201, «Мындааһы» совхоз 229 т «көмүс туораһы» хомулдулар. Билигин турутуу-нан «Мындааһы» совхоз туорахтаах культуралар хомуурдарын бүтэрэ, Эрилик Эристин аатынан совхоз 30 гектартаах сэлэһинэһин, «Чурапчы» совхоз Тулуйтааһи отделе-ниета 50 гектартаах туорахтаах культуралар үүнүүлэрин ситэ быстараллаллар.

Быйыл паардааһыны оройуон үрдүнэн 2854 гектарга ытытар былааннаах этибит. Ону 2959 гектарынан толордубут. Ол иһигэр Карл Маркс аатынан совхоз 579, Субуруускай аатынан совхоз 569, Эрилик Эристин аатынан совхоз 811, «Чурапчы» совхоз 130, «Мындааһы» совхоз 590, «Мугудай» совхоз 200, «Вахсы» совхоз 90 гектарга хоруттулар. Эһиллэ үүнүү дьаһал-тын быһаарар биир бөчүмүһа боппуруосна балаһыанньабыт иһини тутуулаах.

Аны биир эһиллээх хамнаһына — күһүтүгү хорутуу ытыллыахтаах. Барыллаан көрүүнэн, ха-дыһаал 2330 гектарга көтөрүллүөхтээх. Ол эрээри тэһимит олус бы-таан. Туорахтаах культуралар сүрүннэһи хомул-лап бүһүтүһүн үрдүнэн, билигин турутууан Эри-лик Эристин аатынан совхоз 320, «Мындааһы» совхоз 300, «Вахсы» совхоз 200, «Чурапчы» совхоз 100 гектарга хоруттулар. Карл Маркс аатынан, Субуруускай аатынан, «Мугудай» совхозтар саалаһы да иһик-төр, сведениелэрин түһэр-бэттэр. Оройуон күһүтүгү хорутуу саалаабыт иһи туорт хаһаайыстыба-ларыгар барыта 7 тра-ктор үлэни салтымы ытытар. Ол гынан баран техника алдьаһымыта — кэһэһинтэ үгүс. Киһилэр сир то-гуор диэри үлэллэр бы-лааннаахтар.

Күһүмүт ылан кэллэ, халлаан дьыбарсыда. Со-тору сир тогуу тулар. Ону тэһи хаһаайыстыба-ларга кыстыкка киһир-бэлэмэ үтүрүйүөхтээх.

Аны хомуур сорох үлэлэ-рэ түгүктөнэ иһиллэр. Кырдыгы кыстаабыкка өт-төөх, күһүтүгү үлэлэр-гэ үтүрүйүтэрэн, хадыһа-лы хорутуу саалаһы-тын урунук сымларга та-һаарыллалар. Быйыл ол эһи хаһаайыстыба-лаах. Оһон хадыһаалга туруна илин хаһаайысты-балар иһини учуоттуула-ра наада. Маньаха сир тогуор диэри хаалбыт кылас бийиригэр техни-каны хото туруорууга сү-рүн болжомтону ууруох-ха.

Туорахтаах культуралары үүнүтэрэччилэр мантан күһүтүгү түбүктэ-ринэн бурдугу муурдуу, ыраастаһыан, куула-һын буолар. Кэлэр сылга туорахтаах уонна аһылык буолар культуралары ыһыкка оройуон үрдүнэн 1100 тонна снэмэ наада. Оһон баар бурдугу снэ-сым курдук тутан, ыраас-таан учугайдык уурунуох туустаахтыт.

Бийиги снл аһын снэ-изэн хааччыһыны ыһа-баһыт. Холобура, аһыт сылга Эрилик Эристин аатынан совхоз 50 гек-тарга сэлэһинэһи ыһа кулаһаа саах үүнүүнү ылан баран, саас кэлэн снэмэттан ытыһын сотту-бута. Ыккаан дробилка-тан сүөһүгэ эһи аһы-лыкка биригэттэрэ. Атын даһаны совхозтар иһи-ник балаһыанньада оло-ролдор. Саас ыһык үлэтэ мунууларын аһыгар ти-рээп кэллээһинэ, снэмэ көрдөһүүтүн айдаана боу-лар. ыһыкты сүөлү бат-таһа онко-манна келин-барымы сүсүлгэннэгэр тү-һэллэрэ мэлдьах буолба-та.

Хортуоппуй ыһылаах Эрилик Эристин аатынан уонна Субуруускай ааты-нан совхозтары субу кү-нүгэрээри ардаахтар улахан-ны атахтаатылар. Бөрт дуона суох сиртэн хор-туоппуй хостонно, быстах сөһүүлэр өссө даһаны кэ-лэ туруохтара. Оһон «и-кка келибинэ» аатта-нааччы хортуоппуй хо-муурун кылас бөддьө-хө ыстыкка болжомбу-тун ууруохтаахтыт. Со-куолалар уорэһэччилэрин үлэлэрин практиката бу ый 20 күнүгэр диэри уһа-тарга райсовет президи-умн дьаһала таһыста. Ону тэһи атын общес-твеннай тэригэлэр нөм-лөрө наада. Хомуур бары үлэлэрин бу күнүгэрэ үмүрүтүү, күһүтүгү агро-номическай дьаһаллар бы-лааннарын толоруу бүт-түмүт сорутууан буо-луолтаах.

Е. КОРЯКИНА,
тма хаһаайыстыба-тын управлениетын кылаабынай агронома.

Сезоннаагыларын аһардылар

Сүөһү аһылытын бө-лөһүнүнүгэ быйыл та-һыт сорус дьыл кэлэп аастар даһаны, эрлэттэн дьаһаммыт, учугайдык төрүмүт сорох эһенэлэр куһаһаа саах түмүктэри ситистилэр. Субуруускай аатынан совхоз Хатылы-

таагы отделениетытан Ёгор Семенович Данилов салайааччылаах иһинэн оттуур эһенэ «Мындааһы» киирэн оттоото. Ки-һилэр сезон устата 110 тонна бастыт хаачысты-балаах оту кэһилэр со-рунтаахтарын 10 тоннаан аһардылар.

Оттон совхоз Болтоно-тооску отделениетытан тэригдлэ Афанасий Ива-нович Монастырев сала-

бар илин эһенота Амма хочолоругар оттоото. Түм-сүүлээх дьобус коллектив 190 тонна дорох-хой аһылыгы сөһүтүһкэ-лаахтааһын 213 тон-наан толордо.

Чаас-мүнүүтэ былдыһа

Субу былдыһаһаах күһүтүгү күнүгэрэ чаас

даһаны күндү. Ол иһин оройуон снри онгороочу-лара хомуур үлэтин үмү-рүтээт эһиллэ дьыл үү-нүүтүн быһаарар биир эһи-лээхтээх үлэтэ — хады-малы хорутууга турун-нулар. Эрилик Эристин аатынан совхоз механиз-тордара күһүтүгү хор-утууу хайымы-үйүгэ 360-ча гектарга ыһыттылар. Сир тогууон иһинээһи кэм таба туһанар снл-

«СО» көрр.

Үлэлэрин быһыгар

Клэһики арендай предприятиягыгар Н. Д. Андреевтаах үһүе буолан сылдыт эһенотун аренда-ыдытара. Киһилэр тус-

таах үлэлэрин таһынан аһалыт сирдэрин бүтэ-дэтилэр уонна 30 тонна оннугар 38 тонна оту со-дотуоппалаатылар. Иһин-нан оттуох днэтэххэ үс иһиһах богуучу үлэ.

Ити бириэмэни кэ-дүүстээхтик туһаһыкка, үлэни таба дьуерлээх-хэ туохтан да иһинбөт буолуохха сөһүн туоһу-луур.

Р. СОФРОНОВА.

Снимоктарга: косилкаһыт И. М. Аржаков;
оту оҕустарымы түгөһөт.
Т. Кардашевская фотота.

Кыстык
кытаанактык
ыйытыа

Бу күнәргә котель-
найтан объектлар ара-
ташты. Объектлар
түс-түсчә электрческәй
установкаларынан сыды-
тыш. дингөр, кылашын
сөп. Онуоха трансформа-
табылмышы, Саданна-
һин, «мәчкәтәһин» үч
гайгә гвардә сүрә.
Кыстык кытаныхты.
Кытаныхты.

С. ПОПОВ.

С. ПОПОВ.

С. АЛЕКСЕЕВ.

Уулуу киирээлэригэр биһирээн сылдьалларыгар аналлаах өнүгүстэри туталлара.

Вилигин бүтэйдээһингэ олох суолтаны уурбат буолалубут. Ол туһунан райсовет председатели М. Н. Сибиряков «Сыга олох» хайыакка саамай сөптө суруһан турар. Вилигин оройуонга аналлаах «Нүгүр» программа дэиэ ыһыллан турар, ол тула үгүс көп (Вүтүүтүн 4-с стр. көр).

